ISSN -2583-147X(P), Vol.- 9, Issue No.I, April 2023
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

ଶୁଭ୍ରାଂଶୁ ବେହେରା

ଅବିଭକ୍ତ / ବିଭକ୍ତ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ମୁଖ୍ୟ ସହର ହେଉଛି 'ସମ୍ବଲପୁର' । ଏଇ ସମ୍ବଲପୁର ସହର କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୁଣି ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି । ସମ୍ବଲପୁର ସହରବାସୀ ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସମ୍ବଲପୁର ଟାଉନ ତଥା ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ରହିଅଛି । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନମାନେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଂଚରେ ବହୁ ନାଟକ ମଂଚସ୍ଥ କରିଅଛନ୍ତି । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହରରେ ଯେଉଁ ପ୍ରମୁଖ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛି ତା'ର ଇତିହାସ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

(୧) ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂସଦ (ନନ୍ଦପଡ଼ା, ସମ୍ବଲପୁର)

ସମ୍ବଲପୁର ଟାଉନର ନନ୍ଦପଡ଼ା ହେଉଛି ବହୁ ପୁରାତନ ବସ୍ତି । ଏହି ନନ୍ଦପଡ଼ାଠାରେ ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନନ୍ଦପଡ଼ାର କେତେକ ଉତ୍ସାହୀ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୬୪ ମସିହାରେ 'ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂସଦ' ନାମକ ଏକ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ସମାଜସେବା, ସାମାଜିକ ଚେତନା, ନାଟ୍ୟକଳା, ନୃତ୍ୟକଳା ତଥା ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏଇ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । 'ଝରାବଉଳ' ନାଟକ ହେଉଛି ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ । ଏଇ ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ମହାନ୍ତି । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦର ନିଜସ୍ୱ ରଙ୍ଗମଂଚ 'ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା ରଙ୍ଗମଂଚ' ରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ 'ନୂଆଖାଇ' ଉତ୍ସବ ଅବସରରେ ନାଟକ ମଂଚସ୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଏଇ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ବହୁ ନାଟକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଉଛି – 'ପଳାତକ', 'ଅମାବାସ୍ୟାର ଚନ୍ଦ୍ରହୀନ ଆକାଶ', 'କୁମୁନା ଭିତିରେ ଡ଼େଁଡୁ', 'ଦଦରା ଦର୍ପନ', 'ଝରା ବଉଳ', 'ରାମଦାସ ତୁମେ ହାରିଗଲ', 'ରାଜମୁକୁଟ', 'ମୋର ବା ଦୋଷ କଣ', 'ଉଡ଼ିଲା ପତର ବୁଡ଼ିଲା ଡଙ୍ଗା', 'ଛୁଟୀ', 'ଭାଗ୍', 'ବବା', 'ଜିତ୍' 'ଭରଷା' ସମେତ ଆହୁରି ବହୁ ନାଟକ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନଟି ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାର ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ ।

(୨) ଚେତନା ସାଂସ୍କୃତିକ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ (ସମ୍ବଲପୁର)

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଧନୁପାଲି ଛକ ଅଞ୍ଚଳର କଳା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିପ୍ରେମୀ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୬୮ ମସିହାରେ 'ଚେତନା ସାଂସ୍କୃତିକ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ' ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର କଳା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଏଇ ନାଟ୍ୟସଂସଦ ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । 'ବିଜୟଟୀକା' ନାଟକ ଧନୁପାଲି ଛକଠାରେ ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ । ଯାହାକି ଏହି ନାଟ୍ୟସଂସ୍ଥାର ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ଡ. ଦ୍ୱାରିକାନାଥ ନାୟକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସ୍ୱର୍ଗତ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା । ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ଓ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାର ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସଂସ୍ଥା ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଅର୍ଦ୍ଧଶତାଧିକ ନାଟକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା– ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ– 'ଅମାବାସ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାର', 'ଯନ୍ତ୍ରଣାର ସ୍ୱର', 'ସନ୍ନ୍ୟାସୀ', 'କଳାପୁରୁଷ', 'ଝଡ଼ ଓ ହାରି ଯାଇଥିବା

କେତୋଟି ଯାତ୍ରୀ' (ଏହି ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ୧୯୭୨ ରୁ ୧୯୭୮ ମଧ୍ୟରେ ମଂଚସ୍ଥ), କ୍ଷୀତିଶ ପୁରୋହିତଙ୍କ 'ଛଅନଅ ସାତନଅ' (୧୯୭୯), ବିଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକଙ୍କ 'ନିଆଁ', 'ଉଲଟା ପୁରଥୀ', ଦ୍ୱାରିକାନାଥ ନାୟକଙ୍କ 'ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା', 'ବିଜୟଟୀକା', ପ୍ରଶାନ୍ତ ମାଝୀଙ୍କ 'ସରଗ ନରକ', 'କାଲ୍', 'ରାମ ରାଏଜ୍', 'ସତ୍ୟମେବ ଜୟତେ', 'ରାମଦାସର କଥାନି' ଇତ୍ୟାଦି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି କିଛି ନାଟକ ରହିଛି, ଯଥା- 'ଗୋଟିଏ ଦିନର ଖବର ନୁହେଁ', 'ଆଦର୍ଶ ବିବାହ ଉପଖ୍ୟାନ', 'ଗୁଟେ ଗଛର ଡ଼ାହି', 'ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏର ମେଛା', 'ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା', 'ବାପ ପୁଅ ବନାମ ବାପ ପୁଅ', 'ମୁଖା', 'କାହାକେ କହିବେ' ଇତ୍ୟାଦି । ଏଇସବୁ ନାଟକ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ପ୍ରମୁଖ ସହରରେ ଥିବା ରଙ୍ଗମଂଚରେ ମଂଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି ।

(୩) ସମ୍ବଲପୁର କଳାକେନ୍ଦ୍ର (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ୟତମ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ସମ୍ବଲପୁର କଳାକେନ୍ଦ୍ର' । ଏହା ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ସଂଗଠନ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ୧୯୭୮ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୨୦ ତାରିଖରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଗଲା । ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ହେଉଛନ୍ତି ନାଟ୍ୟଶ୍ରୀ ବିପିନ ବିହାରୀ ଦାସ । ବିଶ୍ୱ ଦରବାରରେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକନାଟ୍ୟ, ସମ୍ବଲପୁରୀ ଲୋକନୃତ୍ୟ ତଥା ସମ୍ବଲପୁରୀ ଲୋକଗୀତକୁ ପରିଚିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ବହୁଳ ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର କରିବା ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ନାଟ୍ୟଶ୍ରୀ ବିପିନ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ପ୍ରଥମ ହିନ୍ଦୀ ନାଟକ 'ସୁରଜ ନିକଲନେ ସେ ପେହେଲେ' ଯାହାକି ୧୯୮୪ ମସିହାରେ 'ପ୍ରୟାଗ ସଂଗୀତ ସମିତି' ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ, ସମ୍ବଲପୁରୀ ତଥା ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଂଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା-

- **ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଟକ :**

'ଖେଜୁରକଣ୍ଟା', 'ବାଟେଘାଟେ', 'କାଏଁରେ ଘାଏଁ', 'ଆଏ ଗୋ', 'ଖଦିଆ ଖୁଲିଗଲା', 'ଅଭିଶପ୍ତ ଇଲାକା', 'କୁଇଲୀ', 'ଘୁବୁକୁଡୁ', 'ଚିତା', 'ଡ଼ିଆଁ', 'ବାଉରୀ', 'ଡ଼ାଙ୍ଗଗୁଡ଼ା', 'ଆମେ ନାଟକ ନାଇଁ କରୁଁ', 'ବେକାରୀ', 'ରିହେରସେଲ ଚାଲିଛେ', 'ଝୁଁଟି', 'ଶ୍ମଶାନ', 'ସରମଙ୍ଗଲା', 'ସମାଧି', 'ସମସ୍ୟା', 'ସତ୍ୟମେବଜୟତେ', 'ଗାଦି' ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ।

- **ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ :**

'ପରିବର୍ତ୍ତନ', 'ଆପଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତ', 'ତଥାପି', 'ଗୋଟିଏ ଅଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ', 'ଭୂମିକମ୍ପ', 'ମନ ହଜିଛି, 'କୁକୁର ପ୍ରତି ସାବଧାନ', 'ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ', 'ସମ୍ପର୍କ ଏକ ଅପରଚିତାର', 'ମାଙ୍କଡ଼ ହାତେ ଶାଳଗ୍ରାମ', 'ସମାଜ ସେବା', 'ଯାହାର ଯେମନ୍ତ ସ୍ୱଭାବ' ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ।

- **ହିନ୍ଦୀ ନାଟକ :**

'ପ୍ୟାସି ନଦୀକି ବହତି ଧାରେଁ', 'ଫିର୍ ଭି', 'ସୁରଜ ନିକଲନେ ସେ ପେହେଲେ', 'କୋଠା', 'ଜୀନ୍ଦଗୀ ଜିନ୍ଦା ଦିଲୀ କା ନାମ୍ ହେ', 'ଦୁର୍ଗା', 'ଶରାବି କହିଁକା', 'ହମ ନାଟକ ନହିଁ କରେଙ୍ଗେ', 'ମହାସଂଗ୍ରାମ', 'ସନ୍ଦେଶ', 'ସଂକେତ', 'ସୱାଲ ହମାରେ ଜବାବ ଆପକେ' ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ।

(୪) ସୃଷ୍ଟି (ସମ୍ବଲପୁର)

ସମ୍ବଲପୁର ସହର ହେଉଛି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଏକ ହବ୍ । ଏଇ ସହରରେ ବହୁ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛି, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ସଫଳ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ସୃଷ୍ଟି' । ୧୯୮୧ ମସିହା 'ସୃଷ୍ଟି' ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହାର ସଭାପତି ଡ. ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଧର ଓ ସମ୍ପାଦକ ଡ. ଦ୍ୱାରିକାନାଥ ନାୟକ । ଏହି ଦୁଇଜଣ ଓ କିଛି ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ ଯୁବକଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ 'ସୃଷ୍ଟି' ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଜନ୍ମ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଉଠିବାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ନାଟ୍ୟକଳାର ବିକାଶ କରିବା ଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ 'ମାଂସର ଫୁଲ' ଯାହା ସମ୍ବଲପୁର କାଳିବାଡ଼ି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଓଡିଆ ଓ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକମାନ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥାଏ । 'ସୃଷ୍ଟି' ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୨ ଗୋଟି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା- 'ମାଂସର ଫୁଲ' (୧୯୮୧-କାଳିବାଡ଼ି ରଙ୍ଗମଂଚ ସମ୍ବଲପୁର), 'ଖେଲ୍ ବାଲା' (୧୯୮୩ – ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ, ହୀରାକୁଦ), 'ଉଖ୍' (୧୯୮୧-ସଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, ଏହି ନାଟକ ୨ ଥର ମଞ୍ଚସ୍ଥ) , 'ଭୁଖା'

(୧୯୮୩- ସଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, ଏହା ୨ ଥର ମଞ୍ଚସ୍ଥ), 'ଭୂତି' (୧୯୮୫- ସଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର୍ ରାଉରକେଲା), 'ବେଗମ୍' (୧୯୮୯- ଗଙ୍ଗାଧର ମଣ୍ଡପ, ସମ୍ବଲପୁର), 'ସୁନ୍ଦର ସାଏ' (୧୯୯୦ – ଗଙ୍ଗାଧର ମଣ୍ଡପ, ସମ୍ବଲପୁର), 'ବୃତ୍ତି' (୧୯୯୨- ଗଙ୍ଗାଧର ମଣ୍ଡପ ସମ୍ବଲପୁର), 'ବାଞ୍ଚାର ବାଏଁର' (୧୯୯୩ – ଗଙ୍ଗାଧର ମଣ୍ଡପ, ସମ୍ବଲପୁର), 'ମନ ଖୋଜୁଥାଏ ଯାହା' (୧୯୯୪- ଗଙ୍ଗାଧର ମଣ୍ଡପ, ସମ୍ବଲପୁର) ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନଟି ସକ୍ରିୟ ନୁହେଁ ।

(୫) କଖଗ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏବଂ ସଫଳ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'କଖଗ' । ୧୯୮୨ ମସିହାରେ ନାଟ୍ୟକାର ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକ ଏବଂ ତାଙ୍କର କେତେକ ସମଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନଟି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ 'ଉଲଟା ପୁରଥୀ', ଯାହା ୧୯୮୪ ମସିହା ସମ୍ବଲପୁରର ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ହେଉଛନ୍ତି ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସ୍ୱର୍ଗତ ଦିଲୀପ କୁମାର ପଣ୍ଡା । ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ ଏବଂ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସଂସ୍ଥା ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୩୦-୩୨ ଟି ନାଟକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ଏହି ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶାର ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରର ପ୍ରମୁଖ ସହରରେ ଥିବା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା – 'ଉଲଟା ପୁରଥୀ', 'ବୁରତି', 'ମୁନା', 'ନିଆଁ', 'ସନ୍ଧାନୀ', 'ଏନ୍ତା ଏନ୍ତା କଥା', 'ସରଗ କେ ସିଡ଼ି', 'ମାଙ୍କଡ଼ କାଏ କାଙ୍କଡ଼ କଷି', 'ଭାଲୁ ନାଟ କରେ ବଜାଇ ବାଜା', 'ଉଲଟ ପାଲଟ', 'କର୍ଣ୍ଣଧାର', 'ଭାଗଶେଷ', 'ବାତ୍ କୁଛ ଏସି ହେ' (ହିନ୍ଦୀ), 'ଖୋଜ', 'ମାନସ୍', 'ବେଲ୍ ଥାଉଁ ଥାଉଁ', 'ମହା ମୁସ୍କିଲ୍', 'ତୁମର ଆମର କଥା', 'ସିଦ୍ଧାର୍ଥ', 'ପରୀ', 'ଯାହା ତୁମର ଇଚ୍ଛା', 'ଘାତ୍', 'ଦିବାସପନ', 'ଭଲ୍ ଭଲ୍ ତ', 'ଚୋର', 'ଲହଡ଼ି', 'ଦେଖ ଭାଇ ଦେଖ', 'ଏକଲବ୍ୟ', 'ଚେହେରା', 'ସମ୍ବେଦନା', ପାଗଳ ହେଇଯିବ' ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି ।

(୬) ସୃଜନୀ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ସମ୍ବଲପୁରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରମୁଖ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ସୃଜନୀ' । ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ନାଟ୍ୟଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି ସଂସ୍ଥାଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳର ସାମାଜିକ ଚିତ୍ରକୁ ନାଟକ ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ହେଉଛି ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । 'ବବା ଉଲ୍ଟି ଦେଲେ' ନାଟକ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ । ଯାହା ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ । ଏହି ନାଟକର ଲେଖକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଉଛନ୍ତି ନାଟ୍ୟଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ମିଶ୍ର । ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ, ସମ୍ବଲପୁରୀ, ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଅଭିନୀତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ନାଟ୍ୟସଂସ୍ଥା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୨ଟି ନାଟକ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା- 'ବବା ଉଲ୍ଟି ଦେଲେ' (୧୯୮୪ – ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ), 'ସମୁଦ୍ର' (୧୯୮୪ - ଟାଟା), 'ସମ୍ଭବତଃ' (୧୯୮୭- ଆଲ୍ଲାବାଦ), 'ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟ' (୧୯୮୮ – ଭିଲାଇ, ଟାଟା, ବାରଣାସୀ, ଆହ୍ଲାବାଦ) 'ସମୁଦ୍ର' (୧୯୮୮- ବାରଣାସୀ'), 'ସରୀସୃପ' (୧୯୮୮ – ବାଲେଶ୍ୱର, ୧୯୮୯-ଦେବଗଡ଼), 'ସଂଗ୍ରାମ' (୧୯୮୮- ଆହ୍ଲାବାଦ), 'ସର୍ବନିଡମ୍ ପରିତେଜ୍ୟ ଦୁର୍ନୀତି ସରଣଂ ବ୍ରଜ' (୧୯୮୯-ଟାଟା, ୧୯୯୦-ଦିଲ୍ଲୀ), 'ସମାଧାନ' (୧୯୮୯), 'ବାଣହରଣ' (୧୯୯୦ - ଅହ୍ଲାବାଦ), 'କୁର୍ସି' (୧୯୯୦), 'ଫଟା ମାଟି ସୁଖା ଆକାଶ' (୧୯୯୨- ଆହ୍ଲାବାଦ), 'ଶକୁନ୍ତଳା' (୧୯୯୩), 'ଢ଼ନ୍ ନନ୍ ନନ୍ ଠନ୍' (୨୦୦୩), 'ସିର୍ଜନାଥ' (୨୦୦୮- ଆହ୍ଲାବାଦ), 'ଭୁଲ୍ ମୋର କାଣା ହେଲା' (୨୦୧୦), 'ଉଧାର' (୨୦୧୦ - ଆହ୍ଲାବାଦ), 'ସଂପର୍କ', 'ହୀରାଖଣ୍ଡର ଅଭିଶପ୍ତ ହୀରା', 'ସଂଘର୍ଷ', 'ସଦ୍‌ଗତି', 'ଘୁଡ଼ା ଖଡ଼ବଡ଼ ଖଡ଼ବଡ଼' (ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ) ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ।

(୭) ଜିଜିଭିସା (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ଜିଜିଭିସା' । ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଏହି ସଂସ୍ଥାଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ସଭାପତି ଶ୍ରୀବଲ୍ଲଭ ପାଣିଗ୍ରାହୀ,

ସମ୍ପାଦକ ମାହେଶ୍ୱରୀ ପ୍ରସାଦ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶ ଧାରା ସହ ନାଟ୍ୟଧାରାର ବିକାଶର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ସୃଷ୍ଟି । ୨୦୦୯ ମସିହାରେ 'ବୁଢ଼ି' ନାଟକ ସମ୍ବଲପୁର ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ, ଯାହାକି ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦର ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ । 'ବୁଢ଼ି' ନାଟକର ଲେଖକ ଦେବେନ ପଟେଲ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମାହେଶ୍ୱରୀ ପ୍ରସାଦ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ଏହି ନାଟ୍ୟସଂସଦ ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଅଛି । ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚ ସମ୍ବଲପୁର, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡପ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ହିଣ୍ଡାଲ୍‌କୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦ, ଅମ୍ବାଭନା, ବରପାଲି, ବରଗଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ନିଜର ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ଏଇ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୦ଟି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା- 'ବୁଢ଼ୀ' (୨୦୦୯, ଦୁଇଥର ମଞ୍ଚସ୍ଥ), 'ଜୁଏ କୁହୁଲୁଛେ' (୨୦୧୦, ୬ ଥର ମଞ୍ଚସ୍ଥ), 'ମାମୁଁ ଆଏବେ' (୨୦୧୧ – ୨ଥର ମଞ୍ଚସ୍ଥ), 'ସମିଆର ଡ଼ାକ' (୨୦୦୩), 'ଜୀବନ' (୨୦୧୫, ୨୦୧୬), 'ସତ୍ୟମେବ ଜୟତେ' (୨୦୧୪), 'ଗୁରୁ' (୨୦୧୮), 'ଏନ୍ତା କଥା' (୨୦୧୮) ପ୍ରଭୃତି ।

(୮) ସ୍ୱର (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ସକ୍ରିୟ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ସ୍ୱର' ଯିଏକି ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହାସଲ କରିଛି । ସ୍ୱର୍ଗତ ନାଟ୍ୟଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଓ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି 'ସ୍ୱର' ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଟ୍ୟର ବିକାଶ ତଥା ଜନାଦୃତ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥାଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ 'ସେସେମୀରା' । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ସାହୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପଞ୍ଚାନନ ମିଶ୍ର । 'ସସେମୀରା' ନାଟକ ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ଆହ୍ଲାବାଦଠାରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୮୦ଟି ନାଟକକୁ ୫୦୦ ଥର ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ, ସଂସ୍କୃତି, ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାର ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ଏହି ସଂସ୍ଥା ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । 'ସସେମୀରା' (୧୯୯୧), 'ବିଶ୍ୱଶତାବ୍ଦୀ' (୧୯୯୧), 'ସ୍ୱର' (୧୯୯୧)', 'ଶାନ୍ତି ପକ୍ଷୀ' (୧୯୯୨), 'ବିଚ୍ଛେଦ' (୧୯୯୩), 'ମୋକ୍ଷ' (୧୯୯୪), 'କୁଶବିଦ୍ଧ' (୧୯୯୫), 'କାହାକୁ କହିବି' (୧୯୯୬), 'ରୂପାନ୍ତର' (୧୯୯୭), 'ପିଣ୍ଡଦାନ' (୧୯୯୮), 'ଢ଼େଉ' (୧୯୯୯), 'ହରି ମାର୍କେଙ୍କ ଭୂତ' (୨୦୦୦), 'କାଳ ବୈଶାଖି' (୨୦୦୧), 'ସତ କହିବାକୁ କିଆଁ ଡ଼ରିବ' (୨୦୦୨), 'ଲେଡ଼ିସ ହଷ୍ଟେଲ' (୨୦୦୩), 'ପ୍ରବନ୍ଧ' (୨୦୦୪), 'କଳାକାରର ଚିତ୍ରଲିପି' (୨୦୦୫), 'ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ' (୨୦୦୬), 'ପ୍ରତିବିମ୍ବ' (୨୦୧୧), 'ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ' (୨୦୧୩, ୨୦୧୫), 'କଥାନୀ' (୨୦୧୫), 'ଦଣ୍ଡୁଆ' (୨୦୧୫, ୨୦୧୮), 'ସଭ୍ୟ ଅସଭ୍ୟ' (୨୦୧୬), 'ତାମସା' (୨୦୧୭), 'କାରୁବାକି' (୨୦୧୭), 'ଆହ୍ୱାନ' (୨୦୧୯), 'ଶକୁନି' (୨୦୧୯), 'ମହାଯାତ୍ରା' (୨୦୨୧) ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି ।

(୯) ଜନନାଟ୍ୟମଞ୍ଚ(ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଅନ୍ୟତମ ଲୋକପ୍ରିୟ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ଜନନାଟ୍ୟମଂଚ' । ଧନୁପାଲିର କେତେକ ଉତ୍ସାହୀ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୯୨ ଜାନୁଆରୀ ୨ ତାରିଖରେ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତଥା ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକରେ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ସ୍ୱର୍ଗତ ସଫଦର ହାସମିଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଏହି ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ନାଟକ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ଏହି ନାଟ୍ୟସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ 'ଫଟା କରମ' ଯାହା କେନ୍ଦୁଝର ନାଟକ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପ୍ରଥମେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟକର ଲେଖକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରୀ ସରୋଜ ଦାଶ । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୪ଟି ନାଟକ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ହେଲା- ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚ ସମ୍ବଲପୁର, ସୌଖିନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବରଗଡ଼, ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦ, ସଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, କେନ୍ଦୁଝର, କଟକ, ଦେବଗଡ଼, ଦାମନଯୋଡ଼ି (କୋରାପୁଟ), ପାଟଣା (ବିହାର), ଆହ୍ଲାବାଦ (ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ) ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାର ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ସରୋଜ ଦାଶଙ୍କ 'ଫଟାକରମ୍', 'ଠୁଁଟି', 'ଅକାଳ', 'ସୁରୁଷ୍ଟି', 'ଡ଼ାହି', 'ଅନ୍

ମୁଁନସିଆ’, ‘ଆଇନା କାହାର ଲାଗି’, ‘ଚାନ୍ଦଲୀ’, ‘ନାଚନୀ’, ‘ପଞ୍ଜୁରୀ’, ମଙ୍ଗଳୁ ଚରଣ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ‘ଦଦରା ଦର୍ପଣ’, ‘ଉଡ଼ଲା ପତର ବୁଡ଼ିଲା ଡ଼ଙ୍ଗା’, ଅଶୋକ ବହିଦାରଙ୍କ ‘ଭୁରଷା କିରାହ ନୁ ପରାଜାପତି’, ‘ଗୁଟେ ରାତିର ଝଟକା’ ପ୍ରଭୃତି ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥା ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି ।

(୧୦) ମଞ୍ଚନାୟକ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି ‘ମଞ୍ଚନାୟକ’ । ୨୦୦୭ ମସିହାରେ ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁରର କେତେଜଣ ବରିଷ୍ଠ ତଥା ଅଭିଜ୍ଞ କଳାକାରଙ୍କୁ ନେଇ ‘ମଞ୍ଚନାୟକ’ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାଟକର ବିକାଶ ତଥା ନିଜ ଭାଷାରେ ନାଟକ କରିବା ଓ ନାଟକ ମାଧମରେ ସମାଜରେ ଭଲ ବାର୍ତ୍ତା ଦେବା ହେଉଛି ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ ‘ତୁମେ ଅଛ ବଲି’, ଯାହା ସମ୍ବଲପୁରର ‘ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚ’ ରେ ଅଭିନୀତ । ଏହି ନାଟକର ଲେଖକ ଡ. ଦ୍ୱାରିକା ନାଥ ନାୟକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ପଣ୍ଡା । ଏହି ସଂସ୍ଥା ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ, ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାର ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା – ‘ତମେ ଅଛବଲି’, ‘କେତେ ଦୂରେ ମୋର ଆକଶ’, ‘ଦିନ୍’, ‘ଫୁଲ୍’, ‘ଭାର୍’ ‘ଭଡ଼ାଘର’, ‘ମରିଯିବି ମାଏଁକି’, ‘ରାମଦାସର କଥାନୀ’ ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ଯାହା ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଛି ।

(୧୧) ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଅନ୍ୟତମ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି ‘ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନ’ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଜାନୁଆରୀ ୨୦୧୪ ମସିହାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଓ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ନାଟ୍ୟକାର ବିରୂପାକ୍ଷ ପ୍ରଧାନ । ନାଟକ ଓ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ପରମ୍ପରାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଏକ ସୁନ୍ଦର ସଚେତନ ସମାଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ନାଟକ ‘ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧ’, ଯାହା ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଛି । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ସୁନୀଲ ଦାଶ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବିରୂପାକ୍ଷ ପ୍ରଧାନ । ଏହି ସଂସ୍ଥା ବିଶେଷ କରି ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାର ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୮ଟି ଏକକ ନାଟକ ଓ ୫୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା– ‘ସର୍ବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନା’, ‘ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧ’, ‘ପବିତ୍ର ସଂପର୍କ’, ‘ଜାଇଫୁଲ’, ‘ଶେଫାଳି’, ‘ଲାଜ’, ‘କୁଲାଙ୍ଗାର’, ‘ଅମୃତ ସାଗର ବିନ୍ଦୁ’, ‘ବସୁନ୍ଧରା’, ‘ସତ୍ୟବତୀ’, ‘ସୌଭାଗ୍ୟ’, ‘କୁସୁମ’, ‘ଅଭିମାନିନୀ’, ‘କିୟା ହମ୍ ଆଜାଦ୍ ହେ’, (ହିନ୍ଦୀ), ‘ପବିତ୍ର ରିସ୍ତା’ (ହିନ୍ଦୀ), ‘ଅମୃତସାଗର ବିନ୍ଦୁ’ ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଛି ।

(୧୨) ଜୀବନ ରଙ୍ଗ (ହୀରାକୁଦ) :

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ହୀରାକୁଦ ସହରରେ ‘ଜୀବନ ରଙ୍ଗ’ ନାମକ ଏକ ସୌଖିନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛି । ଯାହା ୨୦୧୬ ମସିହାରେ ନାଟ୍ୟକାର ଅସ୍ମି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ତାଙ୍କର କେତେଜଣ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହ ଏହି ନାଟ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଗଢ଼ିଥିଲେ । ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ ସୁନୀଲ ଦେହୁରୀ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ‘ଜୀବନରଙ୍ଗ’ ରଖିଥିଲେ । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ‘ସମୁଦ୍ର ସନ୍ଧାନ’ ନାଟକ ପ୍ରଥମେ ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ଦଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫ଟି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସେହି ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ହେଲା– ‘ସମୁଦ୍ର ସନ୍ଧାନେ’, ‘ପୁନଶ୍ଚ ବାଲ୍ମୀକି’, ‘ମାଟିର ଡ଼ାକ’, ‘ନ୍ୟାୟ’, ଅନ୍ତରର ଡ଼ାକ’ ଇତ୍ୟାଦି । ଉପରୋକ୍ତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ କଟକ, ସିଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦ ଆଦି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ।

(୧୩) କଳାପରିଷଦ (କୁଚିଣ୍ଡା, ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ୟତମ କଳା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିପ୍ରେମୀ ଗ୍ରାମ ହେଉଛି କୁଚିଣ୍ଡା । ଏଠାରେ ୧୯୬୩ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀ ମିତ୍ରଭାନୁ ଗୌନ୍ତିଆ ଓ ଶ୍ରୀ ଜୟକୃଷ୍ଣ ନାୟକଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ‘କଳାପରିଷଦ’ ନାମରେ ଏକ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ନାଟ୍ୟକଳା ତଥା କଳାକାରର ସମନ୍ୱୟ ରଖି ନିଜ ଆଞ୍ଚଳିକ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତିର ବିକାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାର ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ ‘ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ’,

ଯାହା କୁଚିଣ୍ଡାର କଳାପରିଷଦ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଉଛନ୍ତି ତତ୍କାଳୀନ SDO ନିଖିଳ ଦେ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ଓ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଛି । କଳାପରିଷଦ ମଞ୍ଚ କୁଚିଣ୍ଡା, କୁଚିଣ୍ଡା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ, ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦ, ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚ ସମ୍ବଲପୁର, ରାଜବୋଡ଼ାସମ୍ବର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ପଦ୍ମପୁର, ସିଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, ଆକାଶବାଣୀ ସମ୍ବଲପୁର, ଦୂରଦର୍ଶନ ସମ୍ବଲପୁର ଇତ୍ୟାଦି କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥା ନିଜର ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିଛି । 'ସମ୍ରାଟ' (୧୯୮୪ – ନାଟ୍ୟକାର କ୍ଷିତିଶ ପୁରୋହିତ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ପ୍ରଦୀପ ଭୋଳ), 'କାହାଣୀ ଦୁଇଟି ଆଖିର' (ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ସ୍ୱରୂପ ପଣ୍ଡା), 'କାଚଘର' (ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ – ଅତୁଲ୍ୟ ମହାକୁଡ଼), 'ମହାରଣା ପ୍ରତାପ' (ରଚନା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା – କୁମରମଣି ଚୌଧୂରୀ), 'ଗୁଣିଆ ଝାଡ଼େ ଲୋ ଡ଼ାହାଣୀ', 'ଭାପସୋ' (ନାଟ୍ୟକାର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ଯହ ପଢ଼ା ଯହ ବେଢ଼ା' (ନାଟ୍ୟକାର- କୈଳାଶ ଅଗ୍ରୱାଲ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ପୁତଲି' (ନାଟ୍ୟକାର- ପ୍ରଶାନ୍ତ କର, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ସୁନାର ସକାଳ' (ନାଟ୍ୟକାର- ମିତ୍ରଭାନୁ ଗୌନ୍ତିଆ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ସନ୍ନ୍ୟାସୀ' (ରଚନା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ଉଲଟା ପୁରଥୀ' (ନାଟ୍ୟକାର- ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ଗାଁ' (ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ ଓ ପ୍ରଦୀପ ରାୟ), 'ମାଂସର ଫୁଲ', 'ଆମର ଗାଁ' (ରଚନା- ମିତ୍ରଭାନୁ ଗୌନ୍ତିଆ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ପାଞ୍ଚ ପରେ ଛ', 'ଭାତ ଆର ଭୂତ' (ରଚନା- ପ୍ରଦୀପ ରାୟ, ନିର୍ଦ୍ଦୋନା – ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ଆନନ୍ଦେକେବାର ହରିବୋଲ' (ନାଟ୍ୟକାର ହୃଦାନନ୍ଦ ଶର୍ମା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'ଉଲଟା ଢ଼ଙ୍ଗା' (ନାଟ୍ୟକାର- ହୃଦାନନ୍ଦ ଶର୍ମା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ), 'କୁଲିହା ରଜା' (ରଚନା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା- ସୁରଥ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ) ଇଥ୍ୟାଦି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି ।

(୧୪) ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟ୍ୟ ଆଶ୍ରମ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରମୁଖ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟ୍ୟ ଆଶ୍ରମ' । ଏହି ନାଟ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଯୁବ ନାଟ୍ୟକାର ଅତିଶ କୁମାର ଶତପଥୀଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ନାଟକର ଉନ୍ନତି ଓ ନାଟୁଆର ଉନ୍ନତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଏହି ନାଟ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ ହେଉଛି 'ନାଟୁଆ' । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶ ତ୍ରିପାଠୀ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଅତିଶ କୁମାର ଶତପଥୀ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ନାଟକ ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ୫୫ଟି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା – 'ଅହିଂସକ', 'ମୁଇଁ କର୍ଣ୍ଣ କହୁଛେ', 'ଟୁବି କଣ୍ଟିନ୍ୟୁ', 'ଜୁକର', 'ବୈଷ୍ଣବ ଜନତୋ', 'ରାମ ନାମ ସତ୍ୟ ହେ', 'ଗଣେଶ ଚୋର', 'ଧାନଖେଡ଼', 'ଯୁଜୁସ୍ବବ', 'ତାର୍ ଶେଷ୍ ଇଚ୍ଛା', 'ଥିପ୍ ଥିପ୍ ପାନି', 'ତପସ୍ୱିନୀ', 'ସନ୍ଥକବି ଭୀମ ଭୋଇ', 'ହେ ନାରୀ', 'ଝିଇଲେଉଟେନ' ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ସବୁ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଛି , ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ମଞ୍ଚ ହେଲା– ସୌଖୀନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବରଗଡ଼, ଆରଣ୍ୟକ ମଞ୍ଚ ସମ୍ବଲପୁର, ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା (ଏ) ଥିଏଟର ପୁରୀ, କଳାବିକାଶ କେନ୍ଦ୍ର, କଟକ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡପ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଭଞ୍ଜକଳା ମଣ୍ଡପ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ସିଭିକ୍ ସେଣ୍ଟର ରାଉରକେଲା, ମହାବୀର ସାଂସ୍କୃତିକ ମଞ୍ଚ ଭବାନୀପାଟଣା, ସଦେଇପାଲି (ବଲାଙ୍ଗୀର), ଦେବଗଡ଼, ମଚାନ ବେଲପାହାଡ଼, ସୃଜନୀ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ, ହୀରାକୁଦ, ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଅଡ଼ିଟୋରିୟମ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଗିରିଡ଼ିହି (ଝାରଖଣ୍ଡ), ଆହ୍ଲାବାଦ, ଡ଼ିବ୍ରୁଗଡ଼ (ଆସାମ), ଆଗ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ତା'ର ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରିସାରିଛି ।

(୧୫) ସୁରେଶ୍ୱରୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଷଦ (ବୁର୍ଲା, ସମ୍ବଲପୁର)

ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟକାର, ଅଭିନେତା ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସ୍ୱର୍ଗତ ଡ଼କ୍ଟର ଅଟଳ ବିହାରୀ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ବୁର୍ଲା ସହରରେ 'ସୁରେଶ୍ୱରୀ' ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଷଦ' ନାମକ ଏକ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଡ଼କ୍ଟର ଅଟଳ ବିହାରୀ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ପରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ତାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ପଣ୍ଡା ମହୋଦୟ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ଏହି ନାଟ୍ୟ ପରିଷଦ ଗଢ଼ଉଠିବା ପଛର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସମ୍ବଲପୁରୀ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିର ଉତ୍ଥାନ । ଏହି

ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ 'ଆମେ ହିଁ ମୃତ୍ୟୁ', ଯାହା ବୁର୍ଲା ସ୍ଥିତ 'ଭାରତୀ କଳା ବିକାଶ କେନ୍ଦ୍ର'ର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଉଛନ୍ତି ଡ. ଅଟଳ ବିହାରୀ ପଣ୍ଡା । ଏହି ସଂସ୍ଥା ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ଓ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା – 'ଭଏଁଷ ଆଗେ ନାଗ୍ ଧୂନି', 'ଫଟା ମାଦଲ', 'କେଜାଣେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ଗତି', 'ଅସମାପିକ', 'ଅଥଚ ପ୍ରହସନ', 'ଆଗୋ ରାତ୍ରି ତମେ କଥା କହ', 'ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ ଚାଲ ଆମେ ନାଟକ କରିବା', 'ଏବଂ ଅନ୍ଧକାର', 'ହରିବୋଲ', 'କମିଶନ', 'ମକଦ୍ଦମା', 'ଫଟାକପାଳ', 'ଲଲୋ', 'ଗଛ', 'ଭିନ୍ନ ଏକ ପୃଥିବୀ', 'ଭକ୍ତିରସାମୃତ', 'ନିଃସଙ୍ଗ ନକ୍ଷତ୍ର', 'ସମ୍ପର୍କ', 'ହି ଇଜ୍ ଏ ମାଷ୍ଟର ଭଏସ୍' ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ।

(୧୬) ଶ୍ରୀ କଲଚରାଲ ଏସୋସିଏସନ (ସମ୍ବଲପୁର) :

ସମ୍ବଲପୁର ସହର ତଥା ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିବା ସମ୍ବଲପୁରର ଅନ୍ୟତମ ସଂ'ଳ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି 'ଶ୍ରୀ କଲଚରାଲ ଏସୋସିଏସନ' । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦର କେହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ନାହାନ୍ତି ବରଂ ବହୁ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ମିଳିତ ପ୍ରୟାସରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ନାଟ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ନାଟକ 'ଝାଉ', ଯାହା ହିଣ୍ଡାଲକୋ କ୍ଲବ ହୀରାକୁଦଠାରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟକର ନାଟ୍ୟକାର ସତ୍ୟରଞ୍ଜନ ବେହେରା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର । ଏହି ନାଟ୍ୟ ସଂସଦ ପ୍ରାୟତଃ ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିଥାଏ । ଏହି ସଂସ୍ଥା ଅଦ୍ୟାବଧି ୬୦ ରୁ ଅଧିକ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିସାରିଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନାଟକ ହେଲା – 'ଝାଉ', 'କ୍ରୀତଦାସ ସମ୍ବାଦ', 'ଜୀବିକା', 'ଭରତ ସମ୍ବାଦ', 'ସର୍ବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ', 'ଇନକିଲାବ୍', 'ହରିତ୍ ଅରଣ୍ୟର ଉପକଥା', 'ସତୀ', 'କ୍ଲୀବ', 'ଭାଲୁ', 'ଶଃ', 'ଶୁଣିବା ହେଉ ଦଣ୍ଡଧାରୀ', 'ସ୍ନିଗ୍ଧ ସକାଳ', 'ହଜଲା 'ଗୁନ୍', 'ବାଘ୍', 'ଚତୁଷ୍ପଦ', 'କ୍ରାନ୍ତି ପୁରୁଷ', 'ତ୍ରିଶଙ୍କୁ' ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ନାଟକ । ଏହି ସମସ୍ତ ନାଟକ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଥିବା ପ୍ରମୁଖ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇସାରିଛି ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛି, ଯଥା- 'ସମ୍ବଲପୁର ନାଟ୍ୟକଳା ପରିଷଦ', 'ଆରଷ୍ଟି ଅଭିନୟ ପରିଚୟ', 'ପାଟଣେଶ୍ୱରୀ ନାଟ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ', 'ଧର୍ମାତ୍ମା କଲଚରାଲ ଏସୋସିଏସନ୍', 'ବୁଢ଼ୀମା ନାଟ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ', 'ତୃତୀୟନୟନ' ମାନେଶ୍ୱର, 'ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ କ୍ଲବ', ହୀରାକୁଦ, ଆସ୍ଥା, ନାଟକିଦେଉଳ, ସମ୍ବଲପୁର ଇତ୍ୟାଦି ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ସକ୍ରିୟ ଓ କେତେକ ଅସକ୍ରିୟ ନାଟ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଅଟନ୍ତି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ନାୟକ, ଦ୍ୱାରିକାନାଥ, – ସମ୍ବଲପୁରୀ ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ପ୍ରବନ୍ଧ ଘରା, ମୁଦ୍ରଣ- ପ୍ରିଂଟେକ୍, ୨୦୧୧, ସମ୍ବଲପୁର ।

୨. ନାୟକ, ଦ୍ୱାରିକାନାଥ ଓ ମାଝୀ, ପ୍ରଶାନ୍ତ- ସମ୍ବଲପୁର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ସୃଷ୍ଟି, ମୁଦ୍ରଣ- ପ୍ରିଂଟେକ୍, ୨୦୧୧, ସମ୍ବଲପୁର ।

୩. ମିଶ୍ର, ପଞ୍ଚାନନ – ସମ୍ବଲପୁରୀ ନାଟକ, ଅଙ୍କିତା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ଦେବଗଡ଼, ୨୦୧୧ ।

୪. ସମର ମୁଦାଲି – ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ନାଟ୍ୟ ପ୍ରତିଭା, ପ୍ରିଣ୍ଟ ଆପେକ୍ସ – ମୁଦ୍ରଣ, ବୁର୍ଲା, ୨୦୧୩, ସମ୍ବଲପୁର ।

ଗବେଷକ

ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଟକ